

РЕЦЕНЗИЈА

Др Миленко Радоман: "Пенологија и систем извршења кривичних санкција у Србији и Црној Гори"

Мотив за писање књиге *Пенологија и систем извршења кривичних санкција у Србији и Црној Гори* др Миленко Радоман нашао је у чињеници да ова материја није методолошки и на основу научних истраживања систематизована и изложена на једном месту. Дакле, имао је у виду потребу да се запосленима у области извршења кривичних санкција, као и онима који се теоријски и практично баве проблемима лишења слободе или испољавају интересовање за ову специфичну област, приближе и изложе савремена пенолошка сазнања на приступачан и прихватљив начин.

Аутор је, дакле, водио рачуна о недостатку литературе из области Пенологије која би имала ширу употребну вредност, а истовремено била приступачна и запосленима у извршењу кривичних санкција. Исто тако, запослени у овој области, по завршеном приправничком стажу и после напредовања у служби, полажу стручни испит где предмет Пенологија и систем извршења кривичних санкција заузима доминантно место.

Пенологија, као научна област и академска дисциплина, предмет је на многим факултетима, па презентирани материјал може врло корисно послужити за едукацију студената.

Аутор, који је и из предавачке праксе, дошао је до сазнања о томе да је ова литература студентима неопходна. Његово дугогодишње и плодно искуство уграђено је у садржај ове књиге. Постојећа литература из ове области, не само да је оскудна већ је и застарела, понекад писана са идеолошким премисама и често на-

мењена потребама које су изван области извршења кривичних санкција.

У том смислу, ова књига по избору материје, начину њене презентације и израженом напору да се обухвати целина, представља значајан теоријски и практични извор савремених пенолошких сазнања. Та сазнања треба да нађу своју адекватну примену и у професионалној едукацији, научним истраживањима и пракси извршења кривичних санкција.

Уџбеник *Пенологија и систем извршења кривичних санкција* се састоји из седам међусобно повезаних делова, али основ поделе чине две велике тематске целине - једна која се односи на уже пенолошке теме или подручје тесно везано за проблематику кажњавања преступника, врста казни итд., и друга која се односи на систем извршења казни лишења слободе, која, опет, има своје релативно специфично подручје истраживања.

У првом делу овог уџбеника – *Пенологија и пенолошке дисциплине* – аутор одређује појам и предмет пенологије и даје различита схватања од њених зачетака до савремених концепција. Истовремено указује на повезаност пенологије са другим наукама и научним дисциплинама, да би се на крају овог дела дефинисао појам и предмет система извршења кривичних санкција.

У другом делу – *Облици кажњавања преступника и њихово извршење* – аутор презентира исцрпна сазнања о развојним облицима кажњавања преступника од најранијих времена, тј. од првобитне заједнице и периода приватне реакције на криминалитет, преко периода државне реакције на криминалитет, хуманистичког периода и периода индивидуализације, до савремених проблема извршења казне лишења слободе. Детаљније је изложена криза затвора као институције и појава алтернативних санкција, што представља новину у односу на уџбенике сличне врсте.

У трећем делу – *Систем извршења казни лишења слободе у свету*, аутор детаљно анализира системе извршења казни лишења

слободе у свету од појаве првих затвора и њихове еволуције (антички период, средњовековни затвори, брајдвелски заводи, затвори у XVII и XVIII веку, први хелијски затвор) све до савремених затвора и савремене правне регулативе односно међународних правила и стандарда која регулишу област извршења кривичних санкција. Посебну пажњу аутор посвећује класичним системима извршења казне лишења слободе (систем заједничког затвора, хелијски системи – пенсилванијски – обурнски, систем и бодовни прогресивни систем и класификациони систем) где износи мноштво занимљивих и драгоцених података са становишта савремене праксе извршења кривичних санкција, да би на крају дао приказ утицаја појединих пенитенсијарних система у свету на пенитенсијарни систем у Србији и Црној Гори.

Четврти део уџбеника носи наслов *Преваспитање и ресоцијализација*. У њему аутор тумачи и објашњава важне појмове који се у теорији и пракси различито тумаче, погрешно употребљавају, стварајући теоријску конфузију која доводи до погрешних закључака, као што су на пример појмови: васпитање, преваспитање, социјализација, ресоцијализација, адаптација, социјална реинтеграција и сл. Поред разјашњења кључних термина, њиховог значења у теорији и пракси, аутор на крају овог дела разматра индивидуализацију као пенолошки проблем, посебно аспекте изучавања личности осуђеника, класификације осуђеника и категоризације казнено-поправних установа.

Пети део овог уџбеника, под насловом *Институционална ресоцијализација или третман осуђеника*, посвећен је институционалној ресоцијализацији коју аутор изједначава са третманом осуђеника у казнено-поправној институцији. Детаљно су анализирани сви релевантни аспекти третмана. Посебна пажња посвећена је различитим облицима индивидуалног и групног третмана (директно и недирективно индивидуално и групно саветовање, психотерапија, социотерапија, породична терапија осуђеника и малолетника, итд.), као другим важним факторима ресоцијализације као што су: радно ангажовање, образовање, окупациона и радна

терапија, самоиницијатива осуђеника итд. Аутор је процес третмана презентирао кроз одговарајуће фазе тако да је приказан континуитет и сва сложеност васпитно-корективног и терапијског третмана осуђеника.

Шести део уџбеника – *Затворске установе и осуђеничка заједница* – аутор је посветио проблемима казнено-васпитних установа и затворској, односно осуђеничкој заједници. У овом делу анализирани су типови казнено-поправних установа, односно категоризација установа и њихова физичка (архитектонска) и формална организација са становишта третмана осуђених, као и организација казнено-поправних завода и структура запослених у њима. Указано је на улогу стручних служби у процесу институционалне ресоцијализације осуђеника, односно појединих пенитенсијарних радника у овом процесу. Посебна пажња је посвећена затворској (осуђеничкој) заједници где је анализом обухваћена: осуђеничка субкултура, осуђенички неформални систем, последице лишавања слободе, фрустрације и депривације осуђеника, привикавање на затворску ситуацију, психичке последице затворске ситуације, облици прилагођавања осуђеника, типови осуђеничких улога, осуђенички конфликт и криминогени значај затвора.

У седмом делу уџбеника под називом *Извршење кривичних санкција у Србији и Црној Гори* дат је приказ извршења кривичних санкција у Србији и Црној Гори. Најпре је аутор презентирао историјске аспекте пенолошке праксе, да би се током излагања приближио савременим решењима и указао на основне принципе извршења кривичних санкција у Србији и Црној Гори. У даљем тексту овог дела аутор се детаљно бави казнено-поправним установама, њиховом категоризацијом и проблемима у њиховом функционисању. Анализом су обухваћени следећи казнено-поправни заводи: казнено-поправни заводи отвореног типа, окружни затвори полуотвореног типа, казнено-поправни заводи строго затвореног типа, казнено-поправни завод за жене полуотворе-

ног типа, завод за испитивање личности осуђених, психијатријски завод и затворска болница.

У даљем тексту овог дела аутор *Пенологије са системом извршења кривичних санкција* аутор Др Миленко Радоман се детаљно бави положајем осуђеника за време издржавања казне. Детаљно су анализирана права осуђеног лица за време издржавања казне као што су: право на човечно поступање, право на одговарајући смештај, одећу и исхрану, право на рад и права на основу рада, право на здравствену заштиту, право на исповедање вере, право на жалбе, притужбе и поднеске, право на комуникацију са спољашњим светом, погодности осуђеног и остала права. У даљем тексту аутор се бави проблемима извршења мера безбедности, и извршењем кривичних санкција према малолетницима, чиме затвара круг излагања у овом уџбенику.

Пенологија и систем извршења кривичних санкција у Србији и Црној Гори др Миленка Радомана представља комплексно дело у којем су презентирана савремена сазнања из области пенологије и система извршења кривичних санкција. Као човек који је готово једну читаву деценију провео у непосредној пракси извршења кривичних санкција на месту управника Окружног затвора у Београду и касније специјалног саветника министра правде за извршење кривичних санкција у Републици Србији, др Миленко Радоман задржао је осећај за практичне потребе и решавање круцијалних проблема у овој специфичној области, што је имало свој адекватан одраз у избору тематике, начину њеног презентирања и смислу за јединство теорије и праксе.

Поред своје актуелности, пенолошка материја у књизи је изложена на веома приступачан, систематична и методолошки заснован начин. Зато се може очекивати да ће ова књига, методолошки и теоријски утемељена и обогаћена искуственом праксом, имати широку примену, како у научној, педагошкој и андрагошкој области, тако и као неопходна литература за сасвим прак-

тичне потребе. Исто тако, целина садржаја ове књиге упућује и на потребу даљег истраживачког трагања у овој сложеној и актуелној области.

Због свега наведеног можемо закључити да књига представља драгоцен допринос пенолошкој теорији и пракси у нашој задњеници, па је најтоплије препоручујемо за објављивање.

Нормално, на многим институцијама у друштву и носиоцима различитих одговорних функција у овој области остаје обавеза операционализације и реализације садржаја и порука књиге.

Проф. др Зоран Стојановић
редовни професор Правног факултета у Београду

Проф. др Мило Бошковић
редовни професор Правног факултета у Новом Саду